СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ... ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 169. Джерзи Сити, Н. Дж., пятниця, 23. липня, 1926 — VOL. XXXIV. No. 169. Jersey City, N. J., Friday, July 23. 1926. THREE CENTS

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хто не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

СТРАЙКАРІ ПІДНОСЯТЬ ЗАКИД БОЛЬШЕВИЗМУ ПРОТИ СВОЇХ ВОРОГІВ

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 21. липня. — Виконавчий Комітет Злучених Товариств і Парохій Пасейку, виступив з острою заявою проти згітації так званого горожанського комітету, який повстав для боротьби проти страйку ткальняних робітників.

Заява звертається острими словами проти посуджування страйкарів за большевизм і каже, що се горожанському комітетови можна закинути большевицьке поступовання, бо се він взиває поліцію вживати проти страйкарів поліції, бандитів і судів.

Заява каже, що горожанський комітет повинен назватися „страйколомським комітетом".

СУД ВМІШУЄТЬСЯ В СТРАЙК КРАВЦІВ.

НЮ ЙОРК, 21. липня. — 19 кравецьких робітників, занятих при начеркуванню форм, внесло до суду позов проти кравецької юнії, закидуючи її насильне втягание до юнії. Суд видав проти юнії судову заборону вживати насильних средств при організованню робітників в юнію.

КОПАЛЬНЯНА КАТАСТРОФА.

БЛОКТОН, Алабама, 21. липня. — Підчас вибуху газу в копальні Діксі, що належить до Мофет Ковл Ко., згинуло 9 робітників.

Зараз по вибуху добуто звідти 7 тіл. Двох робітників ще не найдено.

Вбиті робітники працювали над виконанием спеціяльного замовлення. В копальні попри них більше робітників не було. Звичайною порою там працює до 350 майнерів.

СМЕРТИ ВІД СПЕКИ.

ВАШИНГТОН, 21. липня. — Цілу східну частину Злучених Держав навістила нині велика спека. Ню Йорк, котрий мав найгорячійший день 21. липня за послідних 41 літ, розпливався в 96 степенях горячки. Міста Атлентик Сити, Атлента, Болтимор мали по 100 й більше степенів. В околиці Ню Йорку згинуло від спеки 6 людий.

ХАБАРНИЦТВО ДЕМОРАЛІЗУЄ ЦІЛУ ПРИБЕРЕЖНУ СЛУЖБУ.

ТОМС РИВЕР, Ню Джерзі, 21. липня. — Шериф повіту Овшен заявляє, що вся прибережна сторожа, якої вживається головно для переловлювання пачкарів горівки, здеморалізована хабарництвом бутлегерів. Він заявляє, що знає се зовсім певно про сторожу від Барнегета до Кемп Мей.

КАЖЕ МОЛИТИСЯ КАТОЛИКАМ ПРОТИ МЕКСИКА.

НЮ ЙОРК, 21. липня. — З огляду на те, що дня 1. серпня мексиканський уряд починае переводити в життя постанови мексиканської конституції про церкви, римо-католицький архиепископ Ню Йорку Гейез приказав своїм вірним молитися в той день, щоби Бог відвернув сей удар від католицької церкви.

СТРАЙК НА ПІДЗЕМНІЙ ЗЕЛІЗНИЦІ.

НЮ ЙОРК, 21. липня. — Від невдачі міського мейора полагодити страйк на підземній зелізниці Інтерборо ніхто більше заходів в тій справі не робив.

Заряд зелізниці подає, що він набрав собі на місце страйкарів досить робітників, щоби завести майже правильний зелізничий рух.

11 ХЛОПЦІВ ПОТОНУЛО В ОЗЕРІ.

ЛИНДСЕЙ, Онтаріо, Канада, 21. липня. — 16 хлопців вибралося тут в одній лодці на озеро Болсем. Коли вони були далеко від берега, лодка перевернулася, і всі впали в воду. Лишень 5 з них доплило до берега по 4 годинній боротьбі з филями озера.

ПОХОРОНИ ЖЕРТВ ГОТЕЛЕВОГО ПОЖАРУ.

ГЕЙНЕЗ ФОЛЗ, Ню Йорк, 21. липня. — Всі жертви пожару великого готелю Твайлайт Ин, яких не можна було розпізнати, поховано разом у спільному гробі. Похорони правили над гробом чотири священики й проповідники, кождий після приписів своєї віри.

ФРАНЦУСЬКІ ГРОШІ НА АМЕРИКАНСЬКІЙ БІРЖІ.

НЮ ЙОРК, 21. липня. — На вістку про зміну уряду у Франції французькі гроші дещо підійшли в курсі, але французькі бонди падуть далі.

ПОБІДА ЮНІЇ.

НЮ ЙОРК, 21. липня. — Недовгий страйк юнії робітників, занятих при чищенню й фарбованню одежі, покінчився побідою юнії. Підприемці згодилися признати юнію та обіцяли не знижати робітничої заплати.

ІСТОРИЧНИЙ КОРАБЕЛЬ.

НЮ БЕДФОРД, Месечузет, 21. липня. — За стараннем підприемців і моряків, що вибиралися на ловлю китів, перемінено корабель Чарлз В. Морган, який виїздив на таку ловлю через 85 літ, на певного рода музей-памятник. Корабель буде відновлений та буде отворений для публики для огляддин.

ПРОБУВАЛИ ОБМАНЮВАТИ УРЯД З ВЯЗНИЦІ.

КАНЗАС СИТІ, 21. липня. — Федеральні урядники попали на слід заговору серед вязнів місцевої федеральної вязниці, при помочи котрого вязники мали намір обманути уряд на 150,000 долярів. Мали вони предкладати урядови рахунки на заплату за товари, яких уряд не діставав.

ДОДАЮТЬ НОВИХ ПРОГИБІЦІЙНИХ УРЯДНИКІВ.

ВАШИНГТОН, 21. липня. — Прогибіційний уряд додав до пограничної прогибіційної сторожі нових 235 урядників. Сих урядників думає уряд ужити до бльокади канадійської границі.

НЕБУВАЛІ МОРОЗИ В АРГЕНТИНІ.

З території Санта Крус доносять, що там настали тепер такі морози й такі сніги, що богато худоби погинуло зі зимна й недостачі паші. В декотрих околицях вигинула половина худоби. Температура деколи понижалася до 12 степенів понизше зера.

ЛИЦАР КРАДЕ ДАМУ СВОГО СЕРЦЯ.

В однім селі кобринського повіту, на Поліссі, парубкові подобалась дівчина, батьки якої не хотіли її віддати за нього заміж. Молоді змовились і одного дня дівчина щезла. Минуло три дні, батько з сином пустились в погоню, знайшли її у того парубка в коморі замкнену, вибили вікно, але знився її заступник і захистив її від родичів. Молодий з дівчиною поїхав в с. Сехновичі до пастиря, який з початку не хотів його вінчати яко поборового, але за добрі гроші таки погодився і обвінчав.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРОМИСЛ РОЗВИВАЄТЬСЯ.

Найновійше українське підприємство, яке тепер появилося, це фабрика виробу Українських звійок (рольок) на піяніна, під назвою „СУРМА". Головним чинником повстання цього підприємства являється Січовий Базар, вже звісний зі своєї підприємчивости.

Його найновійше видання „Вечерниць" Ніщинського для Українців в Америці, котрі мають піяніна, принесе велику радість. Бо як нам відомо, то Січовий Базар видав до Вечерниць осібне лібрето, в котрім крім всіх пісень, що находяться в Вечерницях, є і симпатичне пояснення, спеціяльно написане д. Г. Прохоровичем, учителем української школи в Ню Йорку, а вступні уваги про автора Вечерниць написав др. Л. Цегельський.

Нагляд над музикою до українських звійок веде проф. Мих. Гайворонський. Вище наведені дані дають українську музику в такім стані, в якім вона повинна бути ширена, бо це „наша слава". Новому підприємству бажаємо як найлучших успіхів.

„У НАС В ПОЛЬЩІ, ЯК ХТО ХЦЕ".

По останніх відомостях в Польщі завели місцеві старости в кількох західньо-українських повітах на власну руку стан облоги. У львівському і тернопільському повітах жандармерія заборонила взагалі всяку діяльність місцевих українських товариств. У Львові розвязано останню повітову організацію „Січ". На окремих людей, що відомі зі своєї громадської роботи, наложено домашний арешт. На протести місцевого населення проти незаконного кроку місцевої влади і на виводи, що варшавський уряд ухвалив стан облоги лише в західних польських повітах, місцева влада говорить, що розпорядження центральних властей її нічого не обходить.

ОШУКАНЕЦЬ У ВЕЛИКІМ СТИЛЮ.

Варта для порівнання з львівськими ошуканцями навести свіжий приклад арештованого у Відні світового крутія Альфреда Гуастельо, з походження Італійця. Поліція стежила за ним довгими тижнями по першорядних ресторанах і нічних льокалях, між якими шибав він автомобілями. Він мав магічний вплив на жінки, які віддавали йому всі свої гроші, вимаячуючи їх від инших мущин. 12 літ тому виїхав він з рідного Палермо до Америки і там став лякеєм у славного міліярдера Карнегі. Після смерти свого пана в 1921 р. вернувся він до Европи багачем і скрізь у найкращих товариствах жив на кошт жінок. Помагав собі й злодійствами, за які сидів по кільканадцять місяців у Парижі та Злучених Державах, але пізнище поправляв своє здоровля, гумор і фінанси в найбагатших купелевих місцях.

ДІСТАЛОСЬ І НАШИМ „ХРУНЯМ".

У Львові дня 23. мая відбулося два віча польських кольоністів: богатих, які себе самою уважають Вітоса, і бідних, що стоять під командою Бриля. Між тими вічевиками прийшло до бійки, і не оден з них вернув домів з синцями і з гузами на голові. До гуртка Бриля причіпилось кілька наших хрунів, які всюди ідуть, де сподіються дреглів. Та сим разом вернули з синяками, а дреглів і не понюхали.

ВИНАХІД УКРАЇНСЬКОГО ІНЖИНІРА.

Український інжинір в Харкові винайшов добрий противпожежний прилад. Є це збірник газу, що його бере пожежник (фаерман) на плечі і наближується з ним до вогню. В потрібний мент випускається зі збірника газ, який гасить пожежу. При цьому пожежний має руки зовсім вільні.

КАБІНЕТ ЕРІОТА ВПАВ ПРИ ПЕРШІЙ ПРОБІ

ПАРИЖ, 21. липня. — Кабінет Еріота вже покінчив своє істнованне. Упав він побитий при першім голосованню в парляменті.

Промова Еріота, виголошена до парляменту, не зробила найменчого враження. В сій промові Еріо закликав палату после дати йому нагоду перевести свої реформи. За парляментарною більшостю стояла паризька вулиця; по Парижу йшли демонстрації, звернені проти кабінету Еріота.

Після резиґнації Еріота президент Думерг припоручив утворенне нового кабінету бувшому президентови Пуанкаре, котрий сейчас приступив до утворення коаліційного кабінету. За сею коаліцією заявилося 302 послів.

СОВЄТСЬКИЙ УРЯД ДАВ НА МАЙНЕРСЬКИЙ СТРАЙК В АНГЛІЇ 2 МІЛІОНИ ДОЛЯРІВ.

ЛОНДОН, 21. липня. — Межинародна Майнерська Федерація заявила нині публично, що совєтський уряд у Москві дав досі на страйк майнерів в Англії 2 міліони 100 тисяч долярів.

ФРАНЦІЯ ВЖИВАЄ ОСТАНКІВ АМЕРИКАНСЬКОГО КРЕДИТУ ДЛЯ РАТОВАННЯ ГРОША.

ПАРИЖ, 21. липня. — Нині пізною ніччю, вже по упадку кабінету Еріота, палат послів приняла фінансовий проєкт, предложений фінансовим міністром Еріота Монзіє, після котрого Франція малаби вжити 30 міліонів долярів, які ще лишилися зі 100-міліонової позички, уділеної Морганом в 1924. році за премієрства Пуанкаре, на ратованне французького франка перед дальшим обнижуванням курсу.

КОРИСТАЮТЬ З УПАДКУ ФРАНКА.

ВІДЕНЬ, 21. липня. — Користаючи з упадку французьких гроший, австрійські літники не виїзджають на літо в австрійські літниска, але вибираються до Парижа. Мають вони при тому ту радість, що тішуться з упадку франка, як знова Французи кілька літ тому назад тішилися з упадку корони.

БОЛЬШЕВИКИ ВВАЖАЮТЬ СМЕРТЬ ДЗЕРЖИНСЬКОГО ПОВАЖНИМ УДАРОМ ДЛЯ СЕБЕ.

МОСКВА, 21. липня. — Большевицькі газети пишуть, що смерть Поляка Дзержинського є великою стратою для московського уряду. Пишуть вони, що він просто запрацювався на смерть. Його смерть прирівнують щодо ваги зі смертю Леніна.

АНГЛІЙСЬКІ ГАЗЕТИ РАДЯТЬ АНГЛІЇ ЗДЕРЖУВАТИСЯ ВІД КРИТИКИ АМЕРИКИ.

ЛОНДОН, 21. липня. — Англійські газети майже одноголосно виступили проти критики американської фінансової політики, поміщеної в газеті Дейлі Ньюз. Газети кажуть, що називати Америку скупарем світа нічого не поможе, а може легко пошкодити цілому краєви.

ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ ПРОГИБІЦІЇ.

ЛОНДОН, 21. липня. — Андрус, голова американської прогибіційної служби, веде далі з англійським урядом переговори за виконуванне прогибіційного закона Злучених Держав на межидержавних водах. Андрус домагався від Англії, щоби вона згодилася на ревізію кораблів на повнім морю, але англійський уряд відкинув сю пропозицію.

КРОВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ІНДІЇ.

КАЛЬКУТА, Індія, 21. липня. — З приводу свята Нового Року після магометанського календаря прийшло на вулицях Калькути до поважних заворушень межи Гіндусами брамanської віри а магометанами. Мало в них упасти 4 трупи.

ВЖЕ И ТУРЕЧЧИНА ЗАВОДИТЬ ПУБЛИЧНІ БІБЛІОТЕКИ.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 21. липня. — Турецьке міністерство публичної освіти взялося до організовання публичних бібліотек по цілім краю.

Кожда бібліотека буде мати всі державні закони, видані турецьким парляментом. В Ангорі буде отворена публична національна бібліотека.

ФРАНЦУСЬКІ СУДИ ПОДІБНІ ДО АМЕРИКАНСЬКИХ.

ПАРИЖ, 21. липня. — Перед французьким судом у Парижу ставав нині обжалований за вбийство Альберт Лянсель, богатий французький фабрикант шкір. Вбив він Едмонта Маржа, відомого французького властителя перегонових коний, якого він застав зі своєю жінкою в своїм мешканню.

Оборонець говорив всего 10 мінут, і лава присяжних судів обжалованого сейчас оправдала.

СОТКА ЛЮДИЙ ЖЕРТВОЮ ЦИКЛЬОНУ.

ВІДЕНЬ, 21. липня. — Околицю Рогова в Сербії навістив страшний циклон з хмароломами. Зібрані води ріки залляли місто з такою скорістю, що богато домів завалилося на голови спляччих у них людий. Погинуло мало понад сотка душ.

МОДЕРНІ ЗЛОДІЇ.

БЕРЛІН, 21. липня. — Берлінська поліція переконалася, що двох широко відомих злодіїв вживає до втечі перед поліцією аеропланів. Ся парочка доконала за коротких кілька тижнів цілий ряд відважних уломів і нападів, і за кождим разом утекли літаками. Поліція припускає, що один з них є Американцем.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

В СПРАВІ СИРОТИНЦЯ

На другому місци нинішного числа Свободи поміщено звіт комітету Сиротинця Українського Народного Союза.

Сей звіт показує працю членів Українського Народного Союза за два місяці. Як кождий признати мусить, вислід зовсім вдоволяючий. Без ніякого приказу, на основі доброї й ніким не примушеної волі самих членів зібрано понад три тисячі долярів.

Сей звіт дає не лишень признанне організаційній свідомости членів Українського Народного Союза, але дає їм запоруку остаточного успіху їх заходів. Він є найкращою заохотою до дальшої праці.

Він нас кличе: Не переставаймо працювати для великого діла. Не говорім, а працюймо. Не дбаймо за маленькі ріжниці, а робім велике діло. Складаймо жертви самі, і від других стягаймо жертви.

З кількох відділів рівночасно прийшли заклики до членів Українського Народного Союза, щоби теперішний літний час ужили для цілий Сиротинця Українського Народного Союза через урядженне пікніків на сю ціль. Відділи, які в тій справі відносяться, показують, що вони вже сього способу збирання жертв пробували та що вони мали в сьому гарні плоди. Певна річ, що на Сиротинець не відмовить жертви ніякий член ні один відділ, але деякі відділи хвилево можуть найтися в такому положенню, що не будуть здібні дати жертви, бо їх каса може бути тимчасово обтяжена другими зобовязаннями. Щоби отже не засипати справи та щоби не виходило, немовби сей відділ не хоче дати жертви на таку безсумнівно корисну справу, порадно булоби таким відділам, передовсім урядникам, підняти якесь підприємство на ціль Сиротинця. В теперішний горячий час найкраще урядити пікнік.

Можна сподіватися, що члени Українського Народного Союза не будуть переривати своєї агітації, праці й жертв на Сиротинець і Приют Українського Народного Союза, але будуть далі працювати й жертвувати, поки справді не виставлять сеї потрібної інституції. Початок гарний уже зроблено. Треба лишень працювати далі.

Тож до праці.

НАКОНЕЦЬ І ЦЕРКВИ ВИСКАЗУЮТЬСЯ ПРОТИ ПРОГИБІЦІЇ

Прогибіційний закон поставив був американські церкви в дуже прикре становище. З огляду на те, що від кількох уже десяток років церкви вважали своїм обовязком ширити тверезість, богато з них, головно ті більше крикливі та нетерпеливі, не мали нічого проти сього, щоби уморальнюванне людий прискорити законодатною дорогою та при помочи державного примусу заставити людий бути тверезими, навіть як вони не схочуть. У сей спосіб богато церковних організацій в Америці опинилося активними учасниками прогибіційної агітації.

Коли остаточно прогибіція завдяки дивному збігови політичних обставин стала законом Злучених Держав, то сі церкви мусіли далі держатися свого становища, яке вони заняли в час агітації. Вони далі мусіли піддержувати прогибіційний закон, переконувати людий, що він корисний, що він благодать, що він веде до морального удосконалення людий. І чим більше живе життя показувало щось зовсім другого, чим більше виходило на верха, що поліційне примусове заведення тверезости, місто помагати тверезости, її нищить, ба навіть деморалізує людий взагалі, тим більше завзято кричали проповідники й священики, що прогибіція є добрий і корисний закон. Вони боялися признатися перед населеннем, що їх сподівання великих моральних і матеріяльних благодатий з прогибіції не сповнилися, бо в той спосіб, вони боялися, можнаби підорвати повагу священиків у других справах.

Та наконець прогибіція дійшла до того, що навіть священики й проповідники побачили, що довше мовчати вже годі. Що повага чи не повага, а моральне добро вірних вимагає того, щоби сказати їм правду в очи, що прогибіційний закон, що заведженне моральности насильно не дає ніякого висліду, лишень шкоду, невдачі і деморалізацію. Одним з таких відважнійших проповідників є приміром др. Гуго Бергдорф, пастор одної церкви в Бруклині, який виступив з такою заявою на своїй проповіди, яку він виголосив в одному купелевому місті до 8,000 учасників. Він показав, що прогибіція стала розсадником корупції, деморалізації урядників і населення, та закликав других проповідників і священиків, щоби вони, коли вже не можуть заявитися за знесеннем прогибіції, що найменче держалися осторонь від дискусії за прогибіцію та своїми заявами не підпирали закона, який мусить деморалізувати людий та робити їм більше шкоди, як добра.

Виступ Бергдорфа не перший виступ зі сторони священиків та проповідників. Але мимо сього він важний тому, бо такі виступи такі рідкі. Всеж таки число їх, хоч і поволи, зростає. Американські церкви постепенно визволяються зпід упливу загорілих а богатих покровителів, та зпід упливу горячкуватих жінок, які діставши в перше виборче право, як всі нові виборці, впали в похибку, що при помочи закона можна осягнути все, чого лишень людина собі забажає. Зміняється поволи настрій серед духовників, зміняється він і серед жіноцтва, а все те дає надію, що за якийсь час американське громадянство подивиться на питанне тверезости здоровими очима та що стануть людий протверезжувати не поліційною палкою, але мирною промовою до розуму.

ПОЕМА ІВАНА ФРАНКА „БОТОКУДИ"

(Докінчення).

Боротьба за бороду пророка.

Як примір такої безглуздної боротьби за другорядні обрядові питання поет представляє боротьбу за бороду Нещасного Филимона, під котрим Франко змальовує відомого московофільського провідника о. Івана Наумовича.

Сей Нещасний Филимон росповідає своїм прихильникам про страшний сон, який йому приснився, а на основі котрого він приходить до переконання, що на „православний обряд" посиплються незадовго такі напади, що лишень велика твердість може спасти Ботокудів. Згідно зі сном, який йому приснився, Нещасний Филимон на знак своєї обрядової твердости запускає довгу бороду. За се на нього напала сейчас друга партія, яка вважала, що священики мають ходити голені. Настала довга боротьба. На Нещасного Филимона напирають вороги з усіх боків, але він твердий стоїть твердо і не подається. Поет висміває пусті гордощі Рутенців з тої боротьби:

І та борода його
Історичною зробилась,
Ботокудія на неї
З гордощами вся дивилась.

Навіть чув я, що зложились
Ботокуди околичні,
Щоб по смерти Филимона
Заховать на віки вічні

Бороду його. Є думка,
Щоб, немов святії мощі,
Дать її в „Голодний Дім"
І поставити на дощі

У плящині хрусталевій,
Намочену в оковиті.
А над нею написати
Ті слова, зі срібла литі:

„Тутки спочиває з Богом
Ботокудії прикраса —
Борода, що наче прапор
В лютім бою нам здалася.

Сила сильних, ум розумних
Не могли дійти до того,
Щоб сю бороду звернути
З раз повзятої дороги.

Той, що виплекав її,
Побідив у лютім бою,
Та не силою, умом,
А отсею бородою.

Ввесь свій вік на бороді
Опиравсь той Ботокуда —
Ні давнійше, ні пізнійше
Не було такого чуда.

То ж зітхніть і тямте час той
Ви, потомки молоді,
Як все ботокудство висло
На ось тій тут бороді!"

Третим обявом глупого політиканства була боротьба за календар. В тій і других подібних боротьбах вироблявся світогляд . Ботокудів. Вони представляли собі світ так, як се представляли собі люди в темні часи середніх віків:

Уявіть собі: ввесь світ —
Величезний книш плескатий,
Зверху сонце — як цибуля,
Місяць — як часник лукатий.

Звізди — мак, котрим ввесь [книш
Поприсипуваний згуста,
А в нутрі його лежить
Всяке благо, мов капуста.

В середині є земля,
Мов варена бараболя,
Нею ж по Господній волі
Ботокудська править воля.

На землі такий порядок:
У долині бидло сіре
Робить, мре, хреститься, й [твердо
Все держиться предків віри.

Понад ними війти, жандарми,
Поліцейські своїм трудом
Лад піддержують суспільний,
Шлях рівняють Ботокудам.

Наверху ж вони всі стали
У великій церкві враз
І по всіх безбожних правлять
Соборовий парастас.

В труні перед аналоєм
Разом складені розличні
„Ізми" неблагоподобні
І всі мрії еретичні.

А у-стіп хреста на віку
Цвяхами прибиті в ряд
Черепи Прудона, Штравса,
Маркса й Дарвіна стоять.

Се той ідеал, котрий
Всі правдиві Ботокуди
Серед сварів всіх і боїв
Невідступно носять в груди.

Цілий народ спить.

Такі й подібні боротьби нарешті доводять до того, що ввесь народ засипляє тяжким сном блаженних. Каже поет:

Ріжні сни бувають. Є
Сон невинної дитини:
Так сплять старці ботокудські,
Раду радивши за днини.

Иньший знов є сон голодний,
Де в лици терпіння видно:
Сном таким, як кажуть, спить
В Ботокудії тільки бидло.

Иньший знов роскішний є
Сон здорової телиці:
Сном таким, відомо, сплять
Ботокудські красавиці.

Иньший сон злодійський, спить [ним
Ботокуда, й на нім шкура
Вся трясесь, я в нього в хаті
Є часом „така брошура".

Але кождий зрозуміє,
Що зовсім иньший буде
Сон, як ввесь народ засне,
Ще й такий, як Ботокуди.

То вже буде сон медведя,
Що у гаврі зазимує:
Хай шумить, гремить і віє,
Він не бачить і не чує.

Оттаким зимовим сном
Ботокуди всі заснули,
Так то разом, скоро тільки
Маледикта мову вчули.

Що там час несе з собою,
Відки вітер в світі віє,
Як іде наука, думка —
Їх се не студить, ні гріє.

Все те, мов пусті вітри,
Понад ботокудським краєм
Прошумить і пролетить,
Наче хмара понад гаєм.

Довго здавлювана правда
Просипаесь в серцях людських,
Тільки тихо, темно, сонно
В сонних серцях ботокудських.

За добро, за правду ллється
Кров широкою рікою,
Та се ж крихти не бентежить
Ботокудського спокою.

Повстає кругом по світі
Племя сміле, воевниче,
Що для люду права, хліба,
Волі і освіти кличе.

Тільки в ботокудськім краю
Не чувати бою, стуку,
Тільки храп, часом лиш сонним
Сниться битва за азбуку.

Понад сонним краєм сонце
Пробігає неохітно,
Радоб перескочить, щоб там
Ніч стояла безрозсвітно.

Спіть, борителі, герої!
Хай вам буде сон спокійний!
Сніть про обрядові бої,
Про свої азбучні війни!

Спіть, нехай вам дійсність люта
Супокою не трівожить,
Хай вам сон новую славу
І пованне ворожить!

Най ніколи вам не сниться
Хлоп обдертий і голодний,
Хай ніколи не щемить
В серці вашім плач народній!

Спіть, моральности підпори:
Світ так красний і багатий!...
З чистим серцем у перині
Так солодко, любо спати...

Спіть, покіль зима лютує —
До весни ще довго ждати...
Змеркни, сонце! Стихни, світе!
Щоб нам тихо, тихо спати!

Як бачимо, сатира Івана Франка „Ботокуди" звертається з глумом проти заскорузлости й консерватизму; проти погорди до простого народа; проти рабської услуживости супроти монархів і панів; кастову пиху духовенства, з якою в парі йде навчанне хлопа покори; грубу непросвітність, вкриту фарисейською святостю, та, що найважнійше, заколисуванне народної думки безглуздими, непрактичними спорами; заколисуванне народної енергії, ширенне застою в народі, словом, те, що звичайно покривається фразою: зрада народних інтересів.

ПАТРІОТИЗМ І НАЦІОНАЛІЗМ.

(За О. Де Миннуск-ом).

Що таке патріотизм у світлі психольогічної аналізи? Є то природне почування, що повстає самочинно, незалежно від розумування. Любимо нашу батьківщину, бо любимо її — і не можна тої любови приписати зовнішним впливам, як родинне середовище, виховання, лектура. Бо ті впливи є вислідом цивілізованого середовища, що відповідає істоті цивілізованого чоловіка. І хоч ті впливи можуть допомогати нам у любові батьківщини, але не можуть створити тої любови.

Любов узагалі може бути двоякого походження: або є нашою реакцією свідомою супроти того, що відповідає нашим поглядам, або йде в напрямі нашої волі. Тоді має своє жерело в інтелектуальному або чуттєвому нахилі, або не має оправдання перед розумом. Причини любови є укриті перед свідомостю, містяться в загадочній **підсвідомости**. Тоді маємо до діла з **самочинною любовю.**

Що то є любов і почування, які лучать нас із нею? Батьківщина то передовсім духова дійсність. На її поняття складається столітня традиція, історія, щоденні впливи політичних і правних інституцій, наші сподівання й роздумування, все, що про неї співав поет; у меншій мірі визначені політичними переворотами границі. Тому ми, Українці, хоч скривджені світовою війною, хоч не дала вона нам такої батьківщини, як иншим народам, повинні все мати її як свою ціль перед очима, таку, про яку співав наш геній Шевченко. Ми повинні памятати, що батьківщину не можна відібрати вірним її синам визнаненням несправедливих границь, або поділом між инші народи, а можна позбавити батьківщини, викрививши, здеправувавши душі її синів, витрутивши з їх серць це, що складається на особовість батьківщини.

Але є зрозуміле, що душа батьківщини, щоби утривалитися, не бути плівкою, забезпечити свою будучину, мусить втілитися в зовнішний вигляд. Той зовнішний вигляд то є власне нарід і батьківська земля. На них виливаються почування, які називаємо любовю батьківщини.

Як бачимо, між нашими укритими нахилами і батьківщиною є не лише гармонія, але під деякими оглядами й індентичність. Так любов батьківщини лучиться з власною любовю, а ця (як знаємо) є первородним жерелом усякої любови. Тому у кождої одиниці, що жиє і розвивається правильно, патріотизм **мусить** розвинутися. Космополіт є до певної міри дегенератом.

А яке буде становище фільозофа-моралiста супроти патріотизму, того почування, що спричинює вчинки доброчинні або грізні, а котрого основа, як кождого почування, є сліпа?

Чи патріотизм то чеснота? Тому, що патріотизм є природним почуванням, а природний розвиток вдачі є основою моральности — тому патріотизм є чеснотою. Крім того, коли батьківщина причинилася до утворення нашої індивідуальности, своїми ріжними впливами уформувала нас, то почування, з яким звертаємося до неї, є вповні чесним зворотом наслідку до причини. А що ця причина є, самособою, більша і ліпша, отже такий зворот ублагороднює (анальогія з почуванням супроти Бога або родичів) — а кождий ублагороднюючий акт є чеснотою.

Чомуж так часто можемо почути, як люде осуджують патріотизм? Тому, що часто мішають патріотизм із його надужиттям. Любов батьківщини є справедлива, але як її консеквенція (наслідок): ненависть батьківщини инших людей є нерозумною гіпертрофією (ненормальне перебільшення). Таксамо природною є любов батьківщини аж до посвяти за неї життя, отже зорганізування оборони батьківщини, військовий дух горожан, також одна з почесних форм людського геройства; але пересадою (гіпертрофією) того духа стається надмірний мілітаризм.

Якжеж повинен поставитися до націоналізму патріот? Зогляду на розбіжність інтересів двох батьківщин очевидним є, що станемо на боці нашої батьківщини. Бо колиб добро чужої батьківщини було милійше від добра нашої власної, ми не були би патріотами. Коли отже йде про вибір між користю двох країв, мусимо бути націоналістами. Тоді націоналізм є розумним наслідком патріотизму і як патріотизм є чеснотою і обовязком.

Від того націоналізму слід відріжнити инший, який є його карикатурою. Хоч усі згодимося, що батьківщина є найбільшою земською вартістю, багато висшою як життя індивідуальне, мусимо признати, що істнують іще инші висші духові надземські вартости: то вічна справедливість, людська гідність, моральність, загальна любов, виявлена Христом. Їх ніхто не сміє понизити для якоїнебудь земської вартости. Противно безчестить і кривдить батьківщину той, хто з пристрасти до неї кривдить найвисші права — бо обдирає її з моральної величі.

ДОРОГОЦІННА ЗНАХІДКА.

В давно засипанім лявою місті, в Помпеях ведуть учені безнастанні розкопки. Останніми днями викопали з сих історичних румовищ вельми цінний предмет, а то: бронзову статуетку, представляючу молодого хлопця. Статуетка має першорядну артистичну вартість, є зовсім неушкоджена і походить мабуть з руки славного майстра Фідія. Що варта така знахідка? Багато грошей. За одну менше вартну старинну різьбу-знахідку заплатили недавно Американці 350 тисяч долярів.

ЗВІТ ЖЕРТ НА СИРОТИНЕЦЬ І ПРИЮТ У. Н. СОЮЗА

ПО ДЕНЬ 30. ЧЕРВНЯ 1926. РОКУ.

Відділ	Члени	Відділи	Разом
4	$ 17.00	$	$ 17.00
5	31.00	20.00	51.00
8	34.00	25.00	59.00
15	17.00	25.00	42.00
20		100.00	100.00
23	8.25	50.00	58.25
26	26.00	44.00	70.00
31	20.00		20.00
34	39.00		39.00
40	20.00	20.00	40.00
43	16.00	5.00	21.00
49	10.00		10.00
50	23.00	5.00	28.00
52	9.00	15.00	24.00
59	5.25		5.25
69	20.00	25.00	45.00
77	8.00		8.00
78		10.00	10.00
81	23.00	25.00	48.00
87	24.50	25.00	49.50
89	8.00	10.00	18.00
91	68.50	25.00	93.50
94	109.00	100.00	209.00
95	19.50	25.00	44.50
103	17.00	3.00	20.00
105	69.00	100.00	169.00
108		25.00	25.00
110	3.00	5.00	8.00
111		10.00	10.00
120	23.00		23.00
136	18.00		18.00
137	28.50	25.00	53.50
146	7.00	25.00	32.00
147	33.00	50.00	83.00
151		50.00	50.00
156		25.00	25.00
163	6.00		6.00
176		10.00	10.00
185	29.00		29.00
186	15.00		15.00
197	4.25		4.25
199	3.00		3.00
207	7.50	10.00	17.50
217	40.00	50.00	90.00
218	24.75	25.00	49.75
220		25.00	25.00
223	35.00	25.00	60.00
235	2.50		2.50
240	5.00	5.00	10.00
248	8.00	25.00	33.00
255		25.00	25.00
256	20.00	10.00	30.00
258	13.00	15.00	28.00
265	8.50	10.00	18.50
269	24.00	10.00	34.00
274	63.00	10.00	73.00
275		25.00	25.00
280	11.00		11.00
282		100.00	100.00
285	13.00	5.00	18.00
290	8.00	20.00	28.00
295	26.00	50.00	76.00
309	13.25	15.00	28.25
311	6.00		6.00
312	19.25		19.25
313	9.00	5.00	14.00
317		25.00	25.00
323	44.00	50.00	94.00
329	5.00		5.00
333	19.00		19.00
338	13.00	25.00	38.00
343	7.75		7.75
349	10.85		10.85
350	12.50	25.00	37.50
351	23.00	25.00	48.00
363	11.00		11.00
380	5.75	2.00	7.75
384	8.50		8.50
392	6.00	10.00	16.00
396	34.00	50.00	84.00
400		10.00	10.00
	1,368.85	1,569.00	2,937.85

1.	Жертва з хрестин, Перт Амбой	$ 8.50
2.	Укр. Демокр. Клюб, Алентавн, Па	25.00
3.	Головні урядники У. Н. Союза	92.00
4.	Відділи У. Н. Союза (81)	1,569.00
5.	Члени У. Н. Союза	1,368.85
	Разом	$3,063.35

КОМІТЕТ СИРОТИНЦЯ И ПРИЮТУ У. Н. СОЮЗА:

Михайло Угорчак, предс.; **Марія Ольшаницька**, заст. предс.; **Омелян Ревюк**, секр.; **Григорій Пипюк** і **Степан Матчак**, члени.

КУДИ НА ЛІТО ПОСИЛАТИ ДІТЕЙ?

То питання дуже важне для хорої дитини. Родичі, які дуже часто є на мандрівці, кажуть, що на дітей зовсім инакше впливає душевно побут над морем як у горах. За цим промовляє також практика Англійців, які мабуть, оцінюючи велику вартість моря для своєї країни, майже всі свої діточі захоронки побудували над морем. Над морем діти почуваються свобіднійше.

Та це питання не є таке зовсім просте. Здорові і хорі, ляіки й лікарі діляться щодо цього на дві партії. Одні запевняють, що лише гірський воздух може принести видужання з недуги або після недуги, инші вірять лише в цілющу силу моря. Деякі лікарі радять іще ріжні роди морської води. Але є теж професори медичних клінік, які зовсім не прикладають ваги до зміни клімату. Щоправда, числами доказано, що підчас побуту в горах, на висоті 800—1000 мет. а також, коли з великого міста переїдемо над море, то скількість червоних тілець крови збільшається, та поліпшується обіг крови всіх органів.

Ба! Найдуться скептики, які їм чисто не схочуть вірити, а скажуть, що вже освобождені зі школи або від звання, безжурність, свобода й рух на свіжому воздусі вистарчають, щоби доказати все це лічниче ділання. Та **чи дійсно є ріжниця в діланню гірського й морського клінату?** Тому, що в горах воздух рідший, то без сумніву впливає на склад крови. Нема того рідкого воздуха на побережах. А рідший воздух є одною з причин, що збільшує скількість червонних тілець крови в обігу. Все таки, тесаме стверджуємо і над морем! Якже то? Так, що **воздух над морем є чистий, свобідний від бактерій і куряви**, охороняє слизові оболонки очей і віддихових органів. Астма зменшується. При коклюші помагає всяка зміна воздуха. Тому що воздух над морем і в горах чистий, то й проміні сонця сильніші. Тепло, як хемічно діяльне (успішне), ультрафіолетне і фіолетне проміновання, яке звичайно проковтує верства великоміського пилу (куряви), над морем і в горах доходить аж до шкіри і до инших чуттєвих органів чоловіка. Наслідками того є: загальне вдоволення, кращий обіг крови, в надмірних випадках навіть спалення шкіри. Зате над морем є воздух більше вохкий як у ясні, погідні, ведощеві і свобідні від мраки дні в горах. У „парні" дні, цебто більше вохкі при високій температурі, почувається чоловік однаково зле над морем і в горах. Вкінці **рух воздуха, вітер!** Рано він віє з моря до берега, а вечером від берега до моря; рано зі шпилів гір у доли, а вечером із долів на верхи гір і приносить відсвіження та загартування.

Когож лікар повинен радше висилати в гори, як над море? На це годі коротко відповісти, не узгляднюючи пори року. На загал для людей неспокійного темпераменту, що сплять тихо, але коротко, для непосидючих, рухливих дітей поручають лісисті околиці й гори, а для спокійних і таких, що потребують принуки (заохоти)— дораджують побут над морем. Одначе **нема правила без виїмки.** Осінні дні над морем, коли то що погода лагідна, сонічна, надаються також для людей неспокійної вдачі. Сильні колибання температури й бурхливі дні зовсім не є корисні для них.

Свіжість сонця то хосенне доповнення для розвитку великоміської дитини, яка ніколи не може мати зовсім чистого, свобідного від бацилів воздуха. Ба, міська дитина не лише, що має за мало руху, хоч би тому, що рух із причини великоміської комунікації (трефік) для дитини обмежений. Рух на свіжому, свобідному воздусі, то зовсім не той, що рух хоч би і на шкільній руханці.

Ці вимоги діти повинні використати в купелевих місцевостях, над морем і в горах. Великий хосен, який приносить море, то скоре загартування против всіх невзгодин клімату й погоди. І загартування це відносно не є небезпечне. Невзгодини ці лекше переносити над морем ніж у горах. Нахил до перестуди скоро зменшується. Важне це передусім для дітей, які не можуть вповні радіти життям з причини недуг горла і мігдалків. Терпить на цьому також і їх розвиток.

Дуже нервові діти не слід посилати над море, лише в гори. Там ліси пособляють свободі воздуха, тому довше можна там побувати під голим небом. То царство слабовитих дітей і виздоровців (реконвалесцентів). Та годі тут подавати обширні ради. Все також треба звертати увагу на індивідуальність дитини тай порадитися лікаря.

Зиновія Угринівна.

ПРО ЗНАЧІННЯ ДІТОЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

(Під розвагу матерям і батькам).

Дуже часто повторяється у нас клич: „Діти, наша будучність!" або: „Які діти, такий народ!" Колиб нас хтось однаке спитав: Чи дбаємо ми про діти, чи журимося їх будучиною, то не знати, що ми на се відповілиб.

Якжеж не дбаємо? — відповість кождий. — Миж дбаємо, щоби наші діти були ситі та гарно одіті; чемні, релігійні та посилаємо їх до шкіл, щоб вийшли на людей.

Чи наведені старання творять вже повне домашне виховання? А де виховання в національному дусі?

Повне виховання має мати національну закраску в тому розумінню, що воно ґрунтується на культурі свого народу, прищеплює в дітях любов до рідного краю й народу, пісень, звичаїв і обичаїв. Словом — воно має бути щиро українське.

Найблагороднійшим чинником для національного виховання й навчання являється дитяча література, т. є українська книжка та відповідний журнал для дітей і молоді. Се отже головні чинники, які мають сповнити своє велике завдання для охорони молодого покоління від винародовлення.

Книжка, як і журнал, приносять дітям неоцінену користь. Найперше через читанне книжок діти набирають більшої вправи; книжки дають їм гарну і приємну лектуру та заохочують дітей до читання. Книжка познайомлює дитину все з чимось новим для неї і через се поширає круг її знання. Відповідні книжки впливають на дітей і морально; дають пожиту їх душі й умови, навчають, що мають любити діти, до чого прямувати, кого наслідувати, як виробльовати собі характер.

Лише відповідна лектура може найкраще впливати на дітей з національно-виховавчого боку. Перш усього гарні оповідання з нашої історії, змальовання наших героїв, їх діла та посвяти для добра нашого народу будять і витворюють в серцях малих читачів національну свідомість.

Через читанне дитина пізнає красу нашої мови, учиться відріжняти зміст і форму твору. Вона пізнає рідну літературу й історію.

Від найменших літ дитина привикає до мови, яку чує і якою читає друковане слово. Коли читатиме книжки й журнали гарною мовою, тоді засвоїть собі її і тоді буде її більше любити й цінити та говорити нею. Лише через читанне українських книжок і газет дітвора не винародовиться і не пропаде для нашого народа.

Знаючи, як благородно дитяча література буде дитину, запитаймо себе самих, чи наші діти читають українські книжки? Чи запренумерували ми дітям „Світ Дитини" а молоді „Молоду Україну"? Сумно, але правдиво; мусимо признати, що ми не доцінюємо дитячу літературу, помимо сего, що у Львові істнує видавництво, що старанно видає повище згадані журнали та книжки.

Звичайно говориться: „Що я буду видавати гроші на книжки чи газети для малого пустуна. Що він порозуміє з них? Як буде старший, то читатиме той часопис, що я читаю". Той, хто так говорить, повинен подумати над тим, чи схоче його донька чи син тоді читати; а може й забуде українське читанне? Ми знаємо з досвіду, що богато дітей, котрі ходили до Рідної Школи, стали майже неграмотними. Їх штука читання, яку добули в Рідній Школі, придається їм дуже рідко, вони нею майже не користуються. В їх руках находиться **лише** англійська книжка.

Кому приписати сей сумний обяв? Ми не навчили наших дітей книжку любити; не навчили уважати її за приятеля й учителя. З сеї причини молодь не читає українських книжок, а через се вона засуджена на асиміляцію.

Одинокий ратунок в тій справі є роздобути охоту до української книжки, даючи дітям відповідну лектуру. Коли дитина полюбить раз українську книжку і призвичаїться до неї, то ніколи вже не випустить її з рук. Все буде за нею тужити і шукати її, бо книжка стане для неї духовою потребою. Своє знанне книжкою передає така одиниця цілому окруженню, серед якого жиє чи працює, і в той спосіб стає вона справдішним світочем загальної просвіти між своїм народом, а не чужим.

Батьки й матері! Майте на увазі духовий корм своїх дітей, бо лише через виховання молодого покоління можна відродити націю. До сього завзиває вас національний обовязок та бдайливість про добро ваших дітей. Не жалуйте тих кілька центів на книжку чи ґазетку. Сповніть свій обовязок та пішліть передплату на „Світ Дитини" і „Молоду Україну". Подумайте, що культурні народи купують журнали і книжки і обдаровують ними своїх дітей при всякій нагоді.

Сіючи любов до книжки, виховуємо покоління, дійсно культурне, о твердім національнім почуванню на американській землі.

ПОРАДА

Люби свій край, свою вітчину,
Себе для неї не жалій
І так учи свою дитину,
Щоб приклад був для поколінь.

І завжди дбай про „Рідну Шко-
[лу",
Щоб так, як мак вона цвіла.
Вживай повсяк час рідну мову,
Щоб всюди славилась вона!

С. Ф.

СТРАШНІ ТОРТУРИ ВЯЗНІВ В СТЕЙТІ НОРТ КАРОЛАЙНІ.

Олбермарл, Н. К., 15-го липня. — На суді проти тюремного дозорця Невіна С. Кренфорда з Стенлі Кавнті, виявилися страшні річи про те, як згаданий дозорець тортурував вязнів, за якими мав доглядати. Він бив вязнів буками, давав їм шкідливі ліки, заковував у кайдани, держав хворих навмисне на сонці та привязував їх до тракторів ланцюхами і волочив по землі. Один білий фармер зізнав, що коли він був у вязниці, і зажадав лікаря, щоб лічити зараження крови, Кренфорд побив його до непритомности, а лікаря не післав. Двох ніґерських вязнів померли в кілька годин після побиття нелюдським дозорцем. Суд над ним вібувається перед лавою присяглих з иншого повіту, тому що в повіті Стенлі наслідком ріжних політичних махінацій опінія про це поступовання Кренфорда є дуже поділена і зовсім не безсторонна.

КРОВ МАЄ ВИЯВИТИ СПОРІДНЕННЯ.

В одним з віденських судів зарджено небувалу доси процедуру, а саме розслідження крови одиної дитини, її матері і чоловіка, котрого посуджують, що він є батьком дитини. Лікарі сподіваються, що через порівнання зразків крови їм вдасться встановити, чи чоловік правду каже, що він не є батьком дитини.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

АЛЕНТАВН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла ,від. 147, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться дня 25. липня в ґалі під ч. 625 Grant St., о годині 2-ій пополудни. Кождий член має явитися тому, що буде вибір касієра, бо старий вніс резиґнацію. Рівнож ті члени, що ще не зложили від себе жертви на Сиротинець У. Н. Союза, нехай постараються зложити на цім мітінґу, бо Сиротинець ніколи не повстане, як члени будуть байдужні до цеї справи. — Уряд Братства.

РОДИМЦІ З ЯРОСЛАВСЬКОГО ПОВІТУ, СЕЛА ТЕПЛИЦЯ.

Повідомляю своїх приятелів і знакомих, що на днях я повернув зі старого краю. Маю листи і ріжні перекази, тому хто хоче довідатися про свої сторони, нехай прийде до мене або пише: 169-70

Mr. MICHAEL SZEGDA
636 Avenue A, Bayonne, N. J.

Микола Чернявський.

ГОРЕ ПОБІДЖЕНИМ.

(Оповідання).

(Продовження) (7)

IV.

Дворець ще наполовину спав, коли в його увійшов о. Аркадій.

Задихаючись від важкого духу, він пройшов залу третього класу, де по лавах і на долівці лежали й сиділи люде, повиті табашним димом. Не зупиняючись, пройшов він в залу другого класу.

Там було теж душно, але все таки краще. Було досить світла. і тут о. Аркадій побачив, яким він вийшов з своєї незвичайної подорожі. З ніг до голови він був заляпаний болотом, і сонні лакеї дивились на його, мов на яку прояву. Він було почав шукати собі місця, щоб сісти відпочити, але, помітивши ті здивовані погляди, не сідаючи в залі, пішов в уборню.

Там роздягся, роззувся й почав давати собі лад, на скільки се було можна зробити.

„Он як довелось тобі, брате, поратись"... — говорив він до себе в думці, зоскрібуючи з чобота липку грязюку пальцями і підставляючи його під крант в умивальнику. — „Оттак, оттак-о!... щоб чисто було!... Щоб не сказали люде, що піп волоцюга, щоб не сором було перед владикою явитись!" — жартував він.

Вода в кранту била ключем на чобіт і звідтіль бризкала йому в бороду й очі. Він одвертав обличче, оддувався і таки доводив чобіт до пуття.

З уборної він вийшов зовсім причепурившись, і тільки руді плями на мокрій рясі свідчили, що він сю ніч був у бувальцях. Він попрохав собі чаю й хліба й жадливо пив той чай і їв той хліб, бо за свою подорож добре виголодався. Все тіло у його боліло і в мокрих чоботях і одежі він тремтів, мов у пропасниці.

Уже зовсім світало, і по стінах почали вимальовуватись великі бліді вікна. Денне світло змагалося з світлом електричним. О. Аркадій підвівся, щоб іти на архирейське подвіре, на другий край города. Поки дійде, то й день буде, може й архирей почне прийом.

І він пішов.

Дощу вже не було, і туман помалу спливав у гору й летів за вітром кудись на захід. Мокрі дерева, з наполовину опалим, помарнілим листем, стояли вздовш проспекту рядами і мов показували о. Аркадію, куди йти: оттуди-о, спершу низом, а там на гору, де ледве мріє водокачка! Туди тяглись і рельси трамваю, але вагони по їх ще не ходили.

І дивна річ: чим далі від двірця йшов о. Аркадій, тим більше він починав боятись йти до архирея.

„Прожене!... Прожене, не вислухавши!... Не дасть усього сказати. Чому що? Хіба він знає наше горе?... Хіба у його єсть сімя, хіба він знає, що таке злидні, що таке не мати шага за душею?

І о. Аркадій несвідомо полапав свій гаманець у кишені: там було всього-на-всього руб шістьдесят чотири копійки сріблом і мідю. Ото увесь його капітал. Коли доведеться їхати до-дому, то ні з чим буде, — десь прийдеться добувати грошей.

„Он які наші статки. А він думає, що ми багачі, що капіталісти!... Єсть і між нашим братом, та не всі! Нехай погляне хоч на о. Сергія, — теж піп, золотий сніп!"

При згадці про свого товариша по манастирю, досада й злість раптом заворушилась в душі о. Аркадія.

„Хіба ви знаєте, кого карать, кого милувать?" — докоряв він в думці усіх тих, що мають владу над людьми. — „Хіба ви що думаєте, як підписуєте папери?.. Де там! Самих би вас посадить у нашу шкуру!"...

За думками о. Аркадій не помітив, як він пройшов увесь город, вийшов на гору й прийшов до архирейського подвіря. Було ще дуже рано, хоч ворота подвіря були відчинені і звідти виїздив на малій дебелій бричці, запряженій теж невеличкою конякою, товстенький чернець. Конякою правив послушник.

То був архирейський економ. Він їхав на базар.

І економ, і послушник здивовано дивились на о. Аркадія: чого він тут так рано? О. Аркадій зняв мокрого бриля:

— Що, владика дома?

— Дома, — одповів чернець, киваючи й спиняючи візника.

— Він як... ще спить, чи вже встав?

— Уже давно встав, тільки прийом просителів з девяти годин.

— А тепер скільки?

— Та мабуть сім.

— Шкода.

— А вам треба до владики зараз? — запитав чернець.

— Та хотілосьби зараз побачити.

— То йдіть у сад: владика там моціон робить. Отам біля флігеля хвірточка.

О. Аркадій подякував і пішов до саду.

„Ну, Аркадіє, набірайся, брате, духу: або пан, або пропав!" — подумав він, і серце прудко застукотіло у його грудях, а кров ударила в виски.

Силкуючись бути спокійним, він одчинив хвірточку, увійшов в сад. Од хвіртки йшло кілька вузьких стежок і одна, посередині між ними, широка аллея. О. Аркадій пішов по їй.

Скоро він дійшов до такоїж другої широкої аллеї, що перехрещувалась з тією, по якій він ішов. Він нерішуче став, позирнув праворуч і ліворуч, в таємниці серця боячись зразу побачити владику, але його не було видно.

О. Аркадій хвилину постояв на перехресті і звернув праворуч, де по мокрому піску видко було чиїсь сліди. Ся аллея упиралась в стіну, а по-над стіною знов ішла друга, і в ній ліворуч майнула на самому кінці чиясь огрядна постать, повернула в бокову аллею й зникла.

— Він!

О. Аркадій пішов у той кінець саду і коли дійшов до місця, де, як йому здалось, він побачив архирея, та сама огрядна постать чорніла вже в другому кінці аллеї.

„А жваво ще ходить владика!" — подумав о. Аркадій. — „Чи наздогоняти його, чи піти навпереміни?... Наздогоняти краще, а то десь розминемось".

І він наддав ходу. Знов поворот, і знов зникла чорна постать. Тепер о. Аркадій пішов так прудко, як тільки міг. Ось поворотка і знов широка аллея, по-під самим архирейським домом, але архирея немає, — мабуть скінчив свій моціон і пішов з саду в хату.

Що його робить?

О. Аркадій спинивсь і, замисливсь: ждати прийому незручно й не скоро се буде; іти до владики чорним ходом, в ті двері, теж незручно, — може прогнать. Але може приняти й неофіціяльно і може запроста вислухає...

— Піду, — що буде, те буде!

Він підійшов до дому, постояв коло його хвилину, вийшов на невисокий ґанок, одчинив двері й увійшов у невеликі сіни. Далі просто були другі двері і за їх долітали голоси.

О. Аркадій спинився. Хтось старий і старший шкилював когось молодшого.

— Оселедець готовий?

— От зараз, тільки поріжу...

— Ач як готовий!... Давай сюди, сам поріжу! Тобі скільки не говори, ти ніколи не зробиш так, як треба! Не міг у економа взяти для владики кращих оселедців!..

„Се мабуть сваряться архирейські келейники" — подумав о. Аркадій, — „піду"!

Він одчинив двері й увійшов у чималу кімнату. Там він побачив тих людей, чиї голоси чув з сіней. Старіщий, огрядний сивий чоловік, той що сварився за оселедця, стояв до дверей спиною і, держучи оселедця руками за голову й хвоста, без хліба вигризав йому товсту, смачну спину просто зубами.

— А самовар готовий у тебе? — незадоволено питав він, не обертаючись назад.

— Шумить, владико святий! — одмовив другий, теж уже з сивиною, невеличкий сухий чоловік.

— Я у тебе питаю: самовар готовий?

— Шумить, владико святий, — говорю.

— От, бачиш, до чого ти дожив, — вередливо гримнув, не випускаючи з рук оселедця старий, — усе кажеш: шумить, владико святий!... Се на Афоні ти так навчився поводитись з архиреєм?...

„Се сам архирей!" — стрельнула думка в голові о. Аркадія. — „Оце так ускочив!" — і він хотів був утікати геть з хати, коли архирей повернувся назад і побачив його.

— Ти хто такий і чого тут тобі треба? — грізно й незадоволено гукнув він, наступаючи на о. Аркадія з недоїденим оселедцем у правій руці.

Се був справді архирей, — грізний і величний, яким його знав о. Аркадій, — хоч і був він одягнений у старенький, засмальцьований каптанець і держав за хвіст оселедця з вигризеною спиною в одній руці, а другою втирав замаслені губи. Обличче його було червоне — чи з гніва, чи з того, що він тільки що вернувся з свіжого повітря, а гострий погляд сірих очей пронизував усього о. Аркадія.

— Ти чого тут, кажу тобі!

О. Аркадій стерявся. Він спершу хотів був підійти під благословеніє, але, глянувши на руки владики, зостався на місци коло дверей.

(Дальше буде).

ДЕ ДІВСЯ МІЛІОН РУБЛІВ ПОЛЬСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ?

Генеральна Прокуратура у Варшаві дістала від Йосифа Дептали, замешкалого в кольонії Новий Двір, гм. Камінка, пов. Любартів, таке письмо:

„Від р. 1873 до 1907 я був занятий як маршалок двору у гр. Константина Замойського, пов. любартівського. В 1889 р. Конст. Замойський забрав мене з собою до Варшави, де відібрав від мене присягу, що його не зраджу перед російською владою і заявив мені, що в 1863 р. польські повстанці забрали Москалям 1 міліон рублів золотом і дали його переховати родині гр. Замойських. По тій заяві пішли ми оба до дому при вул. Вейській ч. 9., де я сам при його помочі відкопав закопане в рульонах золото.

Після відкопання золото це гр. Конст. Замойський перевіз до своєї палати при вул. Фоксаль у Варшаві. Таємницю я зберіг і російська влада ніколи про це не довідалася. Але з хвилею, коли Польща увільнилася від російського панування, силою факту я від присяги звільнений і як горожанин цеї землі маю право, а навіть обовязок спитатися, що сталося з тими грішми, які в часі повстання були „Скарбом Народовим", а й тепер теж до держави належать і ніяким чином не можуть бути приватною власністю гр. Замойських. Повідомляючи про це Генеральну Прокуратуру, одночасно заявляю, що я готов кожної хвилі подати ближчі подробиці про цю справу. Про викопання того скарбу знали: гр. Авґуст Замойський, його син Тома і гр. Адам Замойський, власник маєтку Козлівка і палати у Варшаві при вул. Фоксаль. Ґр. Тома є власником маєтку Яблонь і дому при вул. Вейській 9".

Це письмо вислав Дептала ще 14. січня ц. р. І хоч від того часу минуло пів року — сензаційного документу не розбирає ніхто! Польська патріотична преса, що має у себе місце на всякі дурниці й ідіотизми, що бавиться усякими сензаціями й „відкривствами" у відношенні до своїх національних меншостей, — в цій справі набрала води в рот. Тільки соціялістичні органи опублікували на своїх сторінках лист Дептали, звідки беремо його й ми.

ЗАГАДКИ ДИКИХ ЛЮДЕЙ.

Загадки диких народів завдяки своїй наглядности, часто поетичній красі, а нерідко завдяки драстичному гуморові є цікавим матеріялом для дослідника культури. Багато з тих загадок дуже легко відгадати, бо мотиви узяті з їх примітивного окруження. Але хто близше пізнав спосіб думання примітивних людей і їх уяву, найде в тих загадках жерело духового вдоволення й повного гумору розвеселення.

Не тяжко відгадати слідуючі **африканські** загадки, бо образовість і порівнання їх похожі на такіж **у** наших загадках:

„Що тоє? Я ношу річи, яких не можеш счислити, але вони не давлять мене" (волося на голові), або: „Що кождий може розкраяти, але не бачить, де розкраяв?" (вода); або: „Що то паде на діл, але перед тим не вилазило на гору?" (овоч із дерева); або: „Що то за такий малий, що поборе великого?" (сокира, дерево).

Загадки з **Індонезії:** „Що то є: Поглянути за ним, то воно втікає", (власне вухо). Загадки зі **східного Тибету:** „Коли його звязати, то втікає; колиж розвязати його, то стане", (черевик); або: „Хто то є? Рано й цілий день визирає крізь вікно, а вечером втягає голову" (ґузик).

Також звісне нам порівнання огня і полуміни з язиком подибаємо нерідко в загадках примітивних народів, часом дуже драстичні. Так приміром у **Тоґо:** „Що то є? Червоний баран лиже ззаду чорного барана?" (огонь лиже чорний від саджі горнець).

Гарна **африканська** загадка: „Що є висше як гора, але низше як трава?" (Дорога, що йде через гору травою). Взагалі залюбки приходить в африканських загадках дорога, що веться довгою вузкою стяжкою поміж корчі степами. В **Тоґо** питаються прим.: „Що то за пояс, що мені купив його мій батько, але його ніколи не можу вбрати?" або теж: „Що то є? Спереду і ззаду має довгий хвіст?" Ще більше образовим є порівнання дороги з поясом або жіночою перепояскою в **східно-африканській** загадці: „Стара жінка згоріла, а осталася лише її перепояска. Хто то?" (дорога після пожежі корчів), або повна гумору західно-африканська загадка того самого мотиву: „Що то є? Штани згоріли, але нитки (шви) осталися" — при чому нитки означають дороги в погорілому лісі або корчах.

На пальмових островах південно-східної Азії й Океанії кокосовий горіх (як одна з найважнійшої поживи) відограє важну ролю. Як кокосовий горіх росте, як достигає, як зерня перемінюється, все те дає тему для загадок. Так прим. у **Самоа** питаються: „Що то за море, що буяє між небом і землею?" (молоко в кокосовім горісі). Або беруть для порівнання вік людини: „Хто то? Виростає, але не говорить; як уже виріс, то говорить, а як постаріється, знову не говорить?" (недостиглий, достиглий та повний молока й висохлий кокосовий горіх). Гарна загадка, основана на ріжниці ваги достиглого й недостиглого горіха, є на острові **Ментавеї** біля **Суматри:** „Хто то? Доки є молодою дівчиною, то не плаває, а як є старою жінкою, то плаває". Або знову загадка з **Самоа:** „Що то за чоловік, що все лежить на плечах, поки не вмре?" (човен). Дійсно поетична є східно-африканська загадка: „Рано я стрінув багато людей, але вони не здоровили мене; а як я вечером вертався, вони були чемні". (Люде в тій загадці, то є листя, що поспадало з дерева, рано воно ще зелене й тому не шелестить під ногами мандрівника; вечером листя вже сухе й „поздоровляє" так повертаючого подорожного).

Повна драстичного гумору є инша східно-африканська загадка, що натякає на нерідку пригоду з поліґамічного життя Муринів: „То стара розлізла рура до меду, але бжоли все наново вертаються до неї, а свіжо викраяною погорджують. Що то?" (Стара медова Муринка, але врешті решт Мурин волить її, як молоду, гаррура, то стара погана жінка ну побічну жінку, бо тамта стара ліпше варить). Не легко відгадати отсі загадки: „Хто то? Я маю сестру, що миється лише до половини тіла?" (скеля в ріці), або: „Мій батько живе в хаті, але його борода є на дворі". (Батько то огонь; його борода, то дим, що виходить із хати). Ватажок представлений в такій метеорольоґічній загадці східно-африканських племен: „Що то за ватажок, що пчихає, а віддих його доходить до всіх сіл?" (буря). Пригадує це гарну старо-північну загадку: „Що то за силач, що іде понад землею та зїдає ріки й ліси?" (мряка). Дальше ватажок представлений у загадці як сильний і непорушний: „Хто то? Люде танцюють, але ватажок спочиває?" (Ґалузя і листя, ворушене вітром, на пни, що й не ворухнеться). Так як і в инших народів, так і в Самоа пальці рук представлені як брати: „Є десять братів, усі ясної краски, але в чорних капелюхах на голові". Або така драстична загадка з Маляйського архіпеляґа: „Що то за десять братів? Всі ідуть на лови оленя до ліса, а лише два з них ловлять оленя й убивають його". (Пальці в пошукуванні вошей на голові). Гарна самоанська загадка: „Є сто братів, а мають лише одну кишку" (нашийник із перел). Уживають теж у порівнанні: батька матір, дитину. Приміром східно-тибетанська загадка: „Два сини бють свого батька. Він кричить так голосно, що ціле село чує, але ніхто не милосердиться над батьком. Багато навіть тішиться" (барабан і палочки, якими барабаниться). Дуже багато є таких загадок в Африці. Приміром: „Що то за дитина їсть свою рідну матір?" (Огонь, бо його витворюється натираючи два куски дерева, дерево згоряє), або „Вагітна жінка пошпотується, а дитина в її тілі кричить: Ой!" (Дзвін із серцем), або: „Мати має троє дітей, але вони ніколи не торкаються" (ватра з триніжком). Дд тої ґрупи належить прастара европейська загадка: „Моя мати є моєю дочкою" (лід повстає з води; з леду повстає вода). Але й противно, людей, або части людського тіла порівнюють із неживими предметами. В західно-африканській загадці сказано: „Що то за горнятко маленьке, в якім як вариться вода, то чути на ціле село?" (мала розплакана дитина; її плач чути на ціле село), або: „Є маленьке горняточко, до якого вливається море й усі ріки, але воно ніколи не наповниться", (ухо; воно може дуже багато чути), або: „Два горнятка стоять на вузкій печі, але ніколи не зударяться" (очі). Примітивні народи радо представляють язик у загадках: „Хто я? Я слабий і без костей, але я звичайний, я мешкаю між двома рядами стальних войовників, які щодня борятьcя між собою", або друга, також західно-африканська загадка: „Колиб я не був такий дивно сильний, то я не міг би все жити між войовниками з кинжалами", при чому войовники, згл. войовники з кинжалами то є самособою зуби. На Ментавеї біля Суматри є прим. такі загадки: „Що то є? Воно зїдає задню часть тіла" (дошка, на якій сидиться, або столець), або: „Що то є? Воно зїдає голову чоловіка" (подушка). Подібна загадка з Самоа: „Воно зїдає сонце й дощ" (парасоля).

У деяких загадках примітивних народів є вже й річи заведені Европейцями. Приміром самоанська загадка: „Один чоловік сідає на човен, що має чотири весла" (кінь), бо коня серед Самоанців впровадили Европейці. Африканські загадки є: „Дівчина пішла до купелі, а вернулася з плачем" (губка), або: „Двох зрослих людей тнуть траву на горі" (ножиці стрижуть волося на голові). Самоанська загадка: „Що то за чоловік їсть своїм животом?" (гибель), або: „Що то за чорний чоловік, що їсть жевріюче вугля; ноги його не стоять на землі, лише маширують по чистому одягові?" (залізко до прасування), або: „Що то за чоловік, що пє чорну воду?" (бібула) і вкінці: „Що то за чорний чоловік, що все їсть білі предмети, а ніколи не наїсться" (шкільна таблиця, на якій пишеться крейдою).

Еверет Дін Мартин.

ЩО ТАКЕ ПСИХОЛЬОҐІЯ?

(Продовження). (2)

Практичною психольоґією є також так звані „умові міряння" або, як їх звичайно називають, „спроби інтеліґенції". Доси їх ще не богато роблено і в будучности їх певно буде більше. Таку „спробу інтеліґенції" роблено, між иншим, підчас війни в американській армії, і певна річ, що що-до кількости людей, в яких зроблено спробу провірити та зміряти їм умові спосібности, це були найбільші психольоґічні досліди, які ця наука має за собою. Поверх півтора міліона молодих людей з усіх сторін, пород і кляс Америки пройшло ту спробу чи то свого рода екзамен, який мав виказати не так їх знання, як власне „інтеліґенцію", здатність орієнтуватись в такій чи иншій новій ситуації і відповідно з нею справитись.

На основі тої „спроби інтеліґенції", яку переведено в армії підчас війни, деякі письменники-соціольоґи прийшли до загального невідрадного висновку, що більшість населення Злучених Держав складається з людей „малоумних", які умово не доросли до чотирнацяти літ. Инші, навпаки, критикували психольоґів та їх спроби як мало точні або не демократичні. Одначе і ті і другі критики не сягнули в сам корінь справи. Треба памятати, що спроба була роблена в нелегких умовах і що й самі психольоґи, котрі придумали її методи, признають, що вони ще далеко не такі, як повинні бути. Та все таки вони помогли чимало для того, щоби склад ріжних військових частин зробити більш одностайним, приспішити їх вимуштровання, підібрати відповідних людей для спеціяльних доручень і не допустити нездатних на відвічальні становища серед старшини і вояків.

Психольоґи досліджували также судову процедуру, релігію, війну, поведінку юрби, пропаґанду і політику. Маса інформацій, яку дали ті досліди, далаб всюди добрі наслідки, якби тільки люде хотіли з неї покористуватись. Для практичної медицини психопатольоґи придумали метод, який в досвідних руках показався дуже корисним для гоєння деяких нервових слабостей. Той сам метод званий психоаналізом, має также велике значіння в соціяльних науках; про нього я ґоворити буду далі. Ті, хто має діло з проступниками, з хворими на умі, то-що, мусять раз-у-раз послуґуватись здобутками психольоґії. Всюди заводять психольоґічні кліники і в тих кліниках все більш студентів досліджує причини та натуру злочину, умової еластичности та всяких инших людських і громадських лих. На всяких полях людської діяльности знадобилась вже наука психольоґії і добуте нею знання буде колись мати глибокий і широкий вплив на наше особисте і суспільне життя.

Одначе хто хоче знати, що твориться в світі нової людської думки і знання, для того психольоґія має в собі щось важнійше, ніж усі ті практичні користи, про які я щойно говорив. Понад брамою нової психольоґічної ляборатoрії Принстонського університету будівничі помістили — в грецькій мові — напис „пізнай себе". Як відомо, це слова старого грецького фільософа Сократа. Одначе щойно останніми часами люде зрозуміли, яку вагу має наукове самопізнання. Богато того лиха, від якого людство терпить, має своє жерело в тім, що люде нездатні або не хочуть обернутись лицем до своєї власної натури і „глянути собі просто в очі". Певна річ, що ніхто не може просто й розумно подумати про якусь справу ні зробити в ній те, що треба, доки ним керують якісь глибоко-скриті бажання, спомини та тенденції, яких значіння він не може або й не хоче зрозуміти. Менше чи більше ми всі є жертвою тих глибоких, скритих, несвідомих бажань і поривів нашої натури. Людина далеко не така, як вона думає, що вона є. Богато людей приняло цивілізацію так як дикун задягнувся в цивілізоване убрання, не всі те, що треба, і не все на своїм місці. Під цивілізованим шматтям людина не змінилася, її дика натура залишилася така, як була, тільки мусить виражувати себе силуваними, неприродними рухами.

В людській натурі все ще є чимало проти-громадських бажань, дикунських прикмет та дитячого самолюбства. Над тими речами людина мусить запанувати, щоб не вони, а якісь инші мотиви керували її діяльністю та поведінкою на користь і добро суспільства. Коли не зясувати собі їх і не запанувати над ними, то ті несвідомі бажання і пориви можуть коли-небудь зявитись в такий час і в такій формі, що й не пізнати їх. Будемо робити одно, а думати, що робимо зовсім щось инше. Це звичайна річ в нервових слабостях і те саме часто трапляється в поведінці та вчинках юрби, маси народу. Для такої юрби, що завзялася підозрілу людину злінчувати, та людина здається кровожадним звірем, який не заслуґує нічого иншого, тільки мук і кари. Колиб хто хотів доказувати, що жертва такого наміреного лінчу невинна або що треба судити та карати винуватого по закону, тоді юрба стане ще лютіща й завзятіща. Вона не слухає ніяких арґументів та ще обернеться проти оборонця. Певна річ, що така лінчуюча юрба не хоче справедливости. Але всі учасники глибоко переконані, що вони виконують саме справедливість. На ділі ними керує жорстокість, бажання катувати, помучити жертву. Її злочин є тільки оправданням для того бажання, яке є мало не у всіх людей, тільки приспане, несвідоме, поки раптово не прокинеться. Та жорстокість, охота до катування, є тільки одним з богатьох протисуспільних бажань, які керують людьми, котрі в той же час думають, що вони керують ідеалами справедливости, моралі, релігії, патріотизму, братньої любови, то-що. Справжнє бажаня в таких випадках замасковане; „ідеали" є тільки масками.

Богато людських думок, ідеалів, вірувань та прінципів є тільки такими масками, які психольоґи називають раціоналізацією. Раціоналізацією, значить, є такий спосіб думання, який не має за ціль рішити якусь проблему, але оправдати якийсь несвідомий, скритий імпульс чи бажання. Це не є свідоме лукавство. Людина дурить себе саму, щоби найти якесь розумне або вистарчаюче оправдання для своїх внутрішних поривів, яких вона сама не розуміє. Такі люде — а такими є мало не всі люде — не керуються розумом. Вони розумом хочуть тільки пояснити й оправдати те, що роблять автоматично, поневолі. І не знаючи самих себе, вони й не можуть инакше робити.

Таким способом люде часто думають, а не инакше, тому, що инакше думати не можуть. Такі думки ми називаємо примусовими. Вони держаться в умі так, як якась пісня або мельодія, що „вчепились" і звенить в голові, чи хочете чи не хочете. Деякі з тих думок все повертаються у тій самій ситуації. Людина певна, що те, що вона думає, є така певна правда, що й сумніватися не можна і провірювати не треба. Вона певна навіть, що сама все передумала і дійшла до правди. Кожному мабуть приходилось стрічати таких людей, що твердо держаться якоїсь думки й вірили в неї проти найпевніших доказів й очивидних фактів. Вони просто не можуть передуматись, змінити своїх думок. Вони вірять не тому, що бачать факти, а тому, що та віра витворилась в них з чогось такого, чого вони й самі не знають, і виросла в таких скритих закутинах людської натури, в які й сама людина ніколи не заглядала.

Доки люде не пізнають себе самих, доти вони будуть все умово недорослими й доти не зможуть правити собою. Пізнаючи себе, людина степень за степенем починає инакше й ширше — бачити життя. І в тім саме психольоґія має найбільше виховуюче значіння. Всяка наука вимагає, щоб шукати правди сміливо, безсторонно і безоглядно. Хто тільки зробить справжню серіозну спробу, щоб з наукового погляду приглянутись до своїх власних бажань, вірувань, умових привичок та вчинків щоденного життя, той тим самим мусить дійти до того, щоб чесніще думати, більш критично дивитись на самого себе, більш справедливо вирішувати справи, в яких затронуті його власні інтереси, та більш вибачливо й толерантно обходитися з другими людьми.

Психольоґічне знання є в наш час безумовно потрібне усім громадянам, які хочуть приймати участь в громадськім життю й у вирішуванню громадських справ. А в наш час мало не всі люде зацікавлені в соціяльних та політичних питаннях. Та треба мати на увазі, що сучасні політичні та соціяльні теорії повстали здебільша в той час, коли люде про себе самих і про людську натуру ще мало знали, і всі ті теорії треба би провірити в світлі того знання, яке дала новочасна психольоґія. На основі того знання можна пізнати ті людські основи, з яких виникає в суспільстві боротьба, можна придивитись до спірних питань з нового боку і навчитись думати самому й не тільки повторяти арґументи своєї партії. Иншими словами, людина визволяється з під накинутих їй думок і здобуває собі умову свободу, яка власне є признакою справжньої освіти.

(Дальше буде).